

PRZEGLĄD ZACHODNIOPOMORSKI
TOM XXVIII (LVII) ROK 2013 ZESZYT 1

O PROFESORZE TADEUSZU BIAŁECKIM

TOMASZ ŚLEPOWROŃSKI
Szczecin

TADEUSZ BIAŁECKI
WOBEC BADAŃ INSTYTUTU ZACHODNIOPOMORSKIEGO
POŚWIĘCONYCH NIEMIECKIEJ REPUBLICIE DEMOKRATYCZNEJ

Słowa kluczowe: Stosunki polsko-niemieckie, niemcoznawstwo, Instytut Zachodniopomorski.

Keywords: Polish-German relations, German studies, West-Pomeranian Institute.

We wrześniu 2010 r. piszący te słowa, podczas debaty zatytułowanej „Od Poczdamu do polsko-niemieckiego traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy. Sąsiedztwo Polaków i Niemców w latach 1945–1991”, zacytował tezę, którą swego czasu usłyszał w murach szczecińskiego Instytutu Historii i Stosunków Międzynarodowych: [...] *profesor Białeckie zadał pytanie: co by było, gdyby nie istniała NRD? I gdyby od roku 1945 Polska graniczyła z Niemcami Zachodnimi? Państwem demokratycznym, ale państwem, w którym środowiska wypędzonych, ziomkowskie, mogły w pełni swobodnie podnosić hasła rewizjonistyczne. Jak my podchodzilibyśmy wówczas do Niemców? Czy czasami nie było tak, że mimo całego swojego totalitaryzmu i braku suwerenności, to jednak obcowanie z takim właśnie państwem niemieckim, które nie wysuwa haseł rewizjonistycznych, pozwoliło nam, Polakom oswoić się, że Niemiec może być inny?*¹. Teza spotkała

¹ *Od Poczdamu do polsko-niemieckiego traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy. Sąsiedztwo Polaków i Niemców w latach 1945–1991. Debata I, Szczecin 8 września 2010 r.*, <http://bip.um.szczecin.pl/UMSzczecinBIP/files/DD490E5481EA4FB2A0782DDB068E07E2/Debaty-%20Transgraniczne.pdf> (dostęp 2.04.2013), s. 8.

się wówczas z krytyką, która jednak, wydaje się, wynikała z niezrozumienia zagadnienia oraz stereotypowego i jednowymiarowego postrzegania NRD, jedynie w ciemnych barwach, przy dość ahistorycznym spojrzeniu na rolę elit RFN w polsko-niemieckim dialogu². Nie miejsce tu na polemikę i tym bardziej odbrażanie państwa wschodnioniemieckiego, ale raczej podkreślenia wymaga fakt, że słowa Tadeusza Białeckiego, które tak mocno zabrzmiały w uszach terminującego jeszcze wtedy, młodego adepta cechu historyków, świetnie oddają myśli i odczucia Profesora, którymi podzielił się On powszechnie, wydając po latach drugi tom swoich wspomnień. Pisze w nim o osobistych doświadczeniach dotyczących kontaktów z Niemcami z NRD, które wywoływały zmiany w utartym przez drugą wojnę światową obrazie: *Nigdy bym nie przypuszczał, że takim człowiekiem może być Niemiec. Miałem o tym narodzie przecież bardzo niepocholebne zdanie, z pewnością w wyniku niemieckiej okupacji [...]. Zetknięcie z Klausem i innymi Niemcami [z NRD – T.Ś.] wprawiło mnie w zdumienie, ponieważ w niczym nie przypominali mi oni tamtych Niemców sprzed lat [...]*³.

Sam początek kontaktów z naukowcami NRD i zarazem otwarcie na badania poświęcone temu państwu Tadeusz Białecki datuje na pierwszą połowę lat sześćdziesiątych XX w. Wtedy to, po uprzednich rozmowach dyrekcji Instytutu Zachodniopomorskiego (IZP) w osobie Kazimierza Golczewskiego z przedstawicielem Komitetu Okręgowego SED z Neubrandenburga Heinzem Herrmannem, została 16 października 1964 r. zawarta umowa o współpracy naukowej między IZP a Muzeum Okręgowym (*Bezirksmuseum*) w Waren-Müritz⁴. Wkrótce potem, w 1965 r., Tadeusz Białecki został pracownikiem naukowym IZP i jak sam wspomina, dużo wyjeżdżał służbowo do NRD⁵. Nie przełożyło się to bezpośrednio na publikacje poświęcone temu państwu, ale według oceny Profesora współpraca między naukowcami obu państw miała bardzo duże znaczenie, gdyż *szczęścińscy historycy oraz członkowie IZP, niezależnie od specjalności, mogli kierować się do niemieckich ośrodków naukowych na terenie NRD, Niemcy zaś*

² Ibidem, s. 10–11.

³ T. Białecki, *Szczecin – przystanek na całe życie. (Część 2. Wspomnienia z lat 1958–1975)*, Szczecin 2012, s. 261.

⁴ Ibidem, s. 248–249.

⁵ Ibidem, s. 249.

przyjeżdżali do naszych archiwów, głównie w Szczecinie i Słupsku, gdzie udostępniano im interesujące ich akta źródłowe⁶.

W tym czasie można uznać IZP za pionierską organizację, która w dziedzinie naukowej podjęła współpracę z NRD, choć trzeba także przyznać, iż szczecińscy historycy mieli już w tej sprawie pewne doświadczenia⁷. Zatrudniony w instytucie Tadeusz Bialecki wszedł więc w środowisko badaczy, których kontakty wschodnioniemieckie, związane z preferowanymi kierunkami badawczymi, były już rozwinięte i oprócz wspomnianego muzeum w Waren-Müritz dotyczyły też innych instytucji naukowych tego państwa. Do NRD wyjeżdżali m.in. Kazimierz Golczewski, Bogdan Frankiewicz, Franciszek Gronowski, Danuta Jabłońska⁸. Efektem tych zainteresowań było powołanie 25 lutego 1967 r. Komórki Niemcoznawczej⁹ jako jednej z sekcji IZP, której członkowie mieli podjąć badania w ramach dwóch podsekcji: NRD i NRF. Zebrani, wśród których był Tadeusz Bialecki, mieli zgłaszać zapotrzebowanie na niemieckie czasopisma i opracować do kolejnego zebrania plan pracy naukowo-badawczej. Trudno stwierdzić, kto był inicjatorem powołania tej komórki, choć pierwszemu, organizacyjnemu spotkaniu przewodził dyrektor IZP Kazimierz Golczewski¹⁰. Kolejne, mające

⁶ Ibidem 249. Por. T. Ślepowroński, *Nauka i gospodarka Pomorza Zachodniego a północne okręgi Niemieckiej Republiki Demokratycznej (1949–1989) – zarys problematyki*, w: *Od Polski Ludowej do III RP w Unii Europejskiej. Pomorze Zachodnie 1945–2005. Materiały z sesji naukowej, 29 kwietnia 2005 r.*, red. K. Kozłowski, A. Wątor, E. Włodarczyk, Szczecin 2006, s. 197–200; idem, *Polska i wschodnioniemiecka historiografia Pomorza Zachodniego (1945–1970). Instytucje – koncepcje – badania*. Szczecin 2008, s. 470–471.

⁷ T. Ślepowroński, *Polska i wschodnioniemiecka...*, s. 459–464.

⁸ Jako obiekty zainteresowania naukowców z IZP Anna Szczepańska wymienia m.in.: Institut für Hafengewirtschaft w Rostocku, Institut für Zeitgeschichte w Berlinie, Institut für Marxismus-Leninismus w Berlinie, Abteilung für Geschichte der imperialistischen Ostforschung w Berlinie. Zob. A. Szczepańska, *Instytut Zachodniopomorski w Szczecinie 1991–1974*, w: *Monumenta manent. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Tadeuszowi Bialeckiemu w 70. rocznicę urodzin*, red. A. Makowski, E. Włodarczyk, Szczecin 2003, s. 289. Do tej listy dodać można jeszcze m.in.: Historisches Institut der Ernst Moritz Arndt Universität (w oryginalnym dokumencie błędnie zapisano: Ernst Arndt Müritz), Deutsche Akademie für Wissenschaftlern zu Berlin, Historisches Institut der Universität Rostock, Deutsche Institut für Landeskunde Leipzig. Z wszystkimi wymienionymi instytucjami prowadzono wymianę książek. Archiwum Państwowe w Szczecinie (dalej APS), Instytut Zachodniopomorski w Szczecinie (dalej IZP), sygn. 1317/02, Informacja dotycząca IZP dla Urzędu Spraw Wewnętrznych, 1970/71, b.p.

⁹ Już wcześniej w ramach prac IZP kontakty i współpracę z NRD podjęła Sekcja Morska. Zob. APS, IZP, Sekcja Morska 1970–1974, sygn. 1317/05, Sprawozdanie z działalności Sekcji Morskiej Instytutu Zachodnio-Pomorskiego za lata 1964–1966, b.p.

¹⁰ APS, IZP, Sekcja Problemów Niemiec Współczesnych 1968–1974, sygn. 1317/21, Notatka z 25.02.1967, b.p.

miejsce 20 maja 1967 r., prowadził już Tadeusz Białecki, a podczas zebrania wysłuchano referatu Janusza Sobczaka z Instytutu Zachodniego z Poznania, który także udzielił konsultacji naukowych zainteresowanym członkom Komórki Niemcoznawczej¹¹. Dokonano wówczas także zmiany nazwy komórki na: Sekcja Problemów Niemiec Współczesnych, dostosowując ją do nazw innych sekcji IZP¹². Członkowie sekcji przygotowali też dość ambitny plan badań, szeroko zakreślony tematycznie, który miał być bardzo szybko wdrożony w życie. Zakładał on opracowanie tematów zaliczanych do genезy NRD (ruch robotniczy oraz opozycja antyhitlerowska na Pomorzu Zachodnim, czerwiec–październik 1968 r.), zagadnień poświęconych obywatelom NRD (1970), przemianom tranzytu NRD idącego przez polskie porty (grudzień 1968 r.), współpracy przygranicznych przedsiębiorstw gospodarki morskiej i gospodarki rolnej oraz współpracy kulturalnej (maj 1968 r.). Na tej liście znalazł się także Tadeusz Białecki, który miał opracować do 1969 r. problem integracji przesiedleńców z Pomorza Zachodniego w NRD¹³ i w konsekwencji został zaliczony do grupy pracowników, mającej w 1968 r. wyjechać do tego państwa¹⁴.

Z powyższych planów w określonych terminach nie wyszło dużo¹⁵, choć Komisja Rewizyjna, która oceniała działalność IZP za rok 1967, podkreślała, że instytut dobrze realizował zadania związane ze współpracą z ośrodkami naukowymi w NRD. Przyczyn braku realizacji planów naukowych poszukiwano w niezmiennie niewystarczającej obsadzie kadrowej, co wynikało z niedostatecznego dofinansowania działalności i *szczerpłego funduszu płac*¹⁶. Nie może też budzić zdziwienia fakt, że w wykazie opracowań naukowych wydanych do 1970 r. przez

¹¹ Ibidem, Notatka z 20.05.1967, b.p.

¹² A. Szczepańska, *Instytut Zachodniopomorski...*, s. 287.

¹³ APS, IZP, Sekcja Problemów Niemiec Współczesnych 1968–1974, sygn. 1317/21, Problematyka badawcza Sekcji Problemów Niemiec Współczesnych, b.p.

¹⁴ APS, IZP, Protokoły posiedzeń Rad Naukowych 1961–1971, sygn. 1317/36, Protokół z posiedzenia Prezydium Rady Naukowej IZP w dniu 9 lutego 1968 r., b.p.

¹⁵ Udało się ukończyć następujące teksty: *Ruch robotniczy na Pomorzu Zachodnim (1870–1914)* – autor A. Głowacki (20 ark. wyd.), *Współpraca województw przygranicznych w gospodarce morskiej* (artykuł), *Przemiany strukturalne przemysłu NRD 1950–1968* (artykuł) – K. Piotrowski, *Współpraca przygranicznych województw w gospodarce rolnej (Szczecin – Rostock, Koszalin – Neubrandenburg)* (artykuł) – Z. Dowgiałło, *Współpraca kulturalna przygranicznych województw (Szczecin – Rostock)* (artykuł) – T. Piotrowiak. APS, IZP, Sekcja Problemów Niemiec Współczesnych 1968–1974, sygn. 1317/21, Sprawozdanie z działalności Sekcji Problemów Niemiec Współczesnych za okres marzec 1968 – marzec 1969, b.p.

¹⁶ APS, IZP, Protokoły komisji i sekretariatu naukowego, sygn. 1317/19, Protokół Komisji Rewizyjnej Instytutu Zachodnio-Pomorskiego w Szczecinie (1968), b.p.

IZP, zawierającym 34 pozycje, próżno szukać pozycji poświęconych NRD¹⁷. Wydaje się, iż w tej dziedzinie, mimo wspomnianych intensywnych kontaktów, instytut był dopiero na etapie planowania badań, które miały być rozwijane w przyszłych latach. Opracowania miały mieć charakter przyczynkarski i zakładano ich publikację w „Przeglądzie Zachodniopomorskim”, który od 1961 r. wydawany był przez instytut¹⁸. Ważnym elementem uczestniczenia w ówczesnej polsko-wschodniemieckiej współpracy naukowej był liczny udział pracowników IZP, w tym Tadeusza Białeckiego, w obradach Podkomisji Pomorze, która wchodziła w skład Komisji Historyków PRL i NRD¹⁹. Na obrady Sekcji Problemów Niemiec Współczesnych byli zapraszani także wschodniemieccy historycy²⁰.

Zmiana na stanowisku dyrektora IZP i objęcie tej funkcji przez Tadeusza Białeckiego, co nastąpiło w 1968 r., nie tylko nie spowolniły podjętych działań, ale jeszcze pogłębiły kontakty polskich naukowców z kolegami z NRD. W swoich wspomnieniach Profesor podkreśla ich znaczenie i wpływ na badania podejmowane przez instytut. Dostrzega również ich wagę w procesie zbliżenia polsko-niemieckiego w wymiarze lokalnym, mimo oczywistych ograniczeń wynikających z różnego podejścia do kwestii ideologicznych i aktualnej polityki obu państw, które nie występowały w warstwie oficjalnej, lecz zasadniczo krępowywały pełną spontaniczność i swobodę tych kontaktów. Wydaje się, że na takie postrzeganie relacji z Niemcami istotny wpływ miała postać interlokutora Tadeusza Białeckiego po stronie NRD, dyrektora muzeum w Waren-Müritz, Klaus Schreiner, łączyły ich bowiem bardzo bliskie relacje²¹. Właśnie podczas wizyty tego ostatniego w Szczecinie w grudniu 1968 r. podjęte zostały przygotowania do zorganizowania wspólnej polsko-niemieckiej konferencji naukowej z okazji dwudziestej rocznicy powstania NRD. Początkowo planowano wygłoszenie re-

¹⁷ APS, IZP, sygn. 1317/02, Informacja dotycząca IZP dla Urzędu Spraw Wewnętrznych, 1970/71, b.p.

¹⁸ APS, IZP, Protokoły posiedzeń Rad Naukowych 1961–1971, sygn. 1317/36, Protokół z posiedzenia Prezydium Rady Naukowej IZP w dniu 12 listopada 1968 r., b.p.

¹⁹ Ibidem, sygn. 1317/36, Protokół z posiedzenia Prezydium Rady Naukowej IZP w dniu 9 lutego 1968 r., b.p.; ibidem, Protokół z posiedzenia Prezydium Rady Naukowej IZP w dniu 12 listopada 1968 r., b.p. Por. T. Białecki, *Szczecin – przystanek...*, s. 281. Na temat Podkomisji Pomorze zob. T. Ślepwoński, *Polska i wschodniemiecka...*, s. 452, 466–476.

²⁰ W maju 1968 r. miało miejsce spotkanie z prof. Heinzem Heitzerem i dr. Reinholdem Jeske. APS, IZP, Sekcja Problemów Niemiec Współczesnych 1968–1974, sygn. 1317/21, Problematyka badawcza Sekcji Problemów Niemiec Współczesnych, Zebrania Sekcji Problemów Niemiec Współczesnych w 1968 r., b.p.

²¹ T. Białecki, *Szczecin – przystanek...*, s. 249–264, 279–285.

feratów poświęconych historii państwa wschodnioniemieckiego oraz współpracy przygranicznej²².

Ideą Tadeusza Białeckiego stało się poszerzenie tej inicjatywy o inne środowiska na Pomorzu Zachodnim, które miały swoje doświadczenia we współpracy z NRD. Odpowiednie zaproszenia kierował więc m.in. do Koszalińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego, które miało się zająć zaprezentowaniem współpracy województwa koszalińskiego z okręgiem Neubrandenburg²³. Imponująco wygląda lista zaproszonych gości, wśród której byli przedstawiciele zarówno lokalnych władz partyjno-państwowych, jak i pozapomorskich ośrodków naukowych. Należy też jednak zauważyć, że organizatorzy nie byli zadowoleni z ostatecznej frekwencji i dość niewielkiego zainteresowani miejscowych władz, co, jak oceniano, nie wpłynie pozytywnie na opinie gości z NRD na temat strony polskiej²⁴. Konferencja, której nazwę ostatecznie powiązano z jubileuszem NRD i Polski Ludowej, odbyła się w Szczecinie 5–6 listopada 1969 r. Główne referaty wygłosili Tadeusz Białecki (*Historyczne drogi rozwoju Pomorza Zachodniego w 25-leciu Polski Ludowej*) i Johanna Jawinsky (*Historyczna droga rozwoju okręgu Neubrandenburg*). Wydaje się, że już wtedy uznawano, iż znaczenie konferencji sprowadza się głównie do warstwy jubileuszowo-politycznej. Merytoryczne aspekty miały miejsce drugoplanowe²⁵. Referaty i komunikaty zgłoszone na konferencji miały być opublikowane w formie wydawnictwa zbiorowego, dlatego zostały umieszczone w planie wydawniczym IZP na rok 1970²⁶.

Początek sprawowania funkcji dyrektora IZP przez Tadeusza Białeckiego związany jest także z podpisaniem w styczniu 1969 r. przez Sekcję Problemów Niemiec Współczesnych umowy z Telewizją Szczecińską o współpracy, w ramach której członkowie sekcji mieli konsultować przygotowywane programy telewizyjne oraz co najmniej raz na sześć tygodni przygotowywać własny materiał

²² APS, IZP, Sekcja Problemów Niemiec Współczesnych 1968–1974, sygn. 1317/21, Sprawozdanie z działalności Sekcji Problemów Niemiec Współczesnych za okres marzec 1968 – marzec 1969, b.p.

²³ Ibidem, List do KW PZPR w Koszalinie z d. 5 V 1969 r., b.p.

²⁴ Ibidem, Lista zaproszonych gości, b.p.; APS, IZP, Protokoły posiedzeń Rad Naukowych 1961–1971, sygn. 1317/36, Protokół z posiedzenia Rady Naukowej IZP w Szczecinie odbytego w dniu 16 grudnia 1969 r., b.p.

²⁵ APS, IZP, Sekcja Problemów Niemiec Współczesnych 1968–1974, sygn. 1317/21, Projekt, b.p.

²⁶ APS, IZP, Plany pracy i plany wydawnicze na lata 1969–1974, sygn. 1317/03, Plan finansowo-wydawniczy IZP na rok 1970, b.p.

na tematy niemcoznawcze. Było to sformalizowanie wcześniej już funkcjonującej kooperacji i jeden z przykładów uczestnictwa pracowników IZP w działaniach popularyzatorskich²⁷. 24 kwietnia 1969 r. obowiązki kierowania sekcją przejęła Dorota Jabłońska²⁸. Opracowane przez nią plany pracy sekcji rozszerzały zainteresowania naukowe o tematy poświęcone relacjom między pomorskimi organizacjami SPD i KPD przed drugą wojną światową, stosunkowi tej ostatniej do kwestii polskich robotników sezonowych, aktualnej problematyce polityki wewnętrznej NRD²⁹. Nie wszystkie zamierzenia oparte na współpracy z badaczami wschodnioniemieckimi okazywały się jednak skuteczne. Przykładem może być los książki *Z dziejów ruchu robotniczego na Pomorzu Zachodnim*, którą wpisano do planu wydawniczego IZP w 1966 r., ale nigdy nie sfinalizowano. Na to zbiorowe wydawnictwo miały się składać artykuły K. Schreiner, W. Bretsneidera, W. Lamprechta i Z. Borzyckiego. Przyczyną wniosku o skreślenie z planu wydawniczego, o co wnioskował prezes Rady Naukowej IZP Piotr Zaremba, miało być niedostarczenie przez stronę niemiecką zamówionych tekstów³⁰.

Efektom aktywności IZP na polu badania NRD stało się zwiększenie w początku lat siedemdziesiątych liczby publikacji. Były to na ogół artykuły drukowane na łamach „Przeglądu Zachodniopomorskiego”, których tematyka dotyczyła problemów przemysłu w NRD, oświaty i nauki, kwestii młodzieży, wschodnioniemieckiej literatury pięknej, relacji między Berlinem Wschodnim a Warszawą oraz – tradycyjnie już – współpracy przygranicznej. Zarazem można dostrzec, że coraz więcej opracowań zaczyna dotyczyć Niemiec Zachodnich³¹.

Szło to w parze z rozwojem Sekcji Problemów Niemiec Współczesnych, która w początkach lat siedemdziesiątych liczyła piętnastu współpracowników.

²⁷ APS, IZP, Sekcja Problemów Niemiec Współczesnych 1968–1974, sygn. 1317/21, Sprawozdanie z działalności Sekcji Problemów Niemiec Współczesnych za okres marzec 1968 – marzec 1969, b.p.

²⁸ Ibidem, Nominacja z d. 24 IV 1969 r., b.p.

²⁹ APS, IZP, Plany pracy i plany wydawnicze na lata 1969–1974, sygn. 1317/03, Plan pracy Sekcji Problemów Niemiec Współczesnych na rok 1969, b.p.

³⁰ Ibidem, Plan finansowo-wydawniczy IZP na rok 1970, b.p.; APS, IZP, Sekcja Historyczna 1969–1973, sygn. 1317/49, b.p.; APS, IZP, Protokoły posiedzeń Rad Naukowych 1961–1971, sygn. 1317/36, Protokół z posiedzenia Rady Naukowej IZP odbytego w dniu 30 maja 1969 r., b.p.

³¹ APS, IZP, Sekcja Problemów Niemiec Współczesnych 1968–1974, sygn. 1317/21, Sprawozdanie z działalności Sekcji Problemów Niemiec Współczesnych, b.p.; ibidem, Plan pracy Sekcji Problemów Niemiec Współczesnych na rok 1972, b.p.; ibidem, Plan pracy Sekcji Problemów Niemiec Współczesnych na rok 1973; APS, IZP, Plany pracy i plany wydawnicze na lata 1969–1974, sygn. 1317/03, Plan wydawniczy IZP na lata 1971/72, b.p.

Coraz chętniej na zebrania przyjeżdżali z wykładami czołowi polscy niemcoznawcy, np. Antoni Czubiński, a pracownicy IZP związani z sekcją brali udział w licznych konferencjach dotyczących tematów niemieckich³². W okresie tym instytut wyrósł na pierwszoplanową placówkę naukowo-badawczą w Polsce, która tak szeroko podejmowała tematykę wschodnioniemiecką, co mocno podkreślano na spotkaniach przedstawicieli Instytutów Ziemi Zachodnich, koordynujących badania naukowe na tym obszarze. W pewien sposób było to efektem silnego zaangażowania się mieszkańców województwa szczecińskiego w zjawiska związane z tzw. otwartą granicą między PRL a NRD od 1972 r., co implikowało zajmowanie się zachodnim sąsiadem³³. Widać także wzrastający prestiż dyrektora IZP, który zapraszany był wówczas na spotkania centralnych gremiów zajmujących się polską polityką zagraniczną. W 1973 r. Tadeusz Białecki został poproszony o udział w spotkaniu organizowanym przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych w celu koordynacji badań i zespolenia ich z potrzebami polityki zagranicznej państwa³⁴. Instytut był także zapraszany na konferencje naukowe poświęcone współpracy z NRD, które odbywały się na innych uczelniach w kraju³⁵.

Podsumowując, należy stwierdzić, że podczas sprawowania funkcji dyrektora IZP przez Tadeusza Białeckiego instytut stał się bardzo istotnym miejscem w Polsce, w którym podejmowano badania nad NRD. Zakreślone wcześniej kierunki naukowych peregrynacji pracowników IZP były kontynuowane i zostały wzmocnione, do czego wyraźnie przyczyniła się osoba dyrektora instytutu. Podjęwane studia miały interdyscyplinarny charakter i angażowały dużą część członków IZP, wpisując się w pionierski szlak badawczy w skali całego kraju. Oczywiście można się zastanawiać nad jakością publikacji, proporcją między ich wartością informacyjną a warstwą propagandową. Czytając dziś ówczesne teksty na temat NRD, w wielu miejscach dostrzega się, że czynniki polityczne i ówczesna poprawność polityczna na tyle wykrzywiły prezentowany obraz, iż prace te stanowią już tylko świadectwo epoki i jedynie tak należy współcześnie je odczytywać. Zarazem przyglądając się nim, trzeba pamiętać, że stanowiły one podłoże współpracy, która owocowała dostępem do wschodnioniemieckich archiwów,

³² APS, IZP, Protokoły posiedzeń Rad Naukowych 1961–1971, sygn. 1317/36, Protokół z zebrania Rady Naukowej IZP, 28 luty 1972, b.p.

³³ Ibidem.

³⁴ APS, IZP, Konferencje i sesje 1973, 1974, sygn. 1317/32, List Ministra Spraw Zagranicznych z 8 XI 1973 r., b.p.

³⁵ Ibidem, Pismo Dyrektora IŻ L. Trzeciakowskiego z dnia 10 VII 1973 r., b.p.

bez czego w wielu wypadkach nie byłoby możliwe pisanie historii Pomorza Zachodniego przez polskich autorów.

Bibliografia

- Białecki T., *Szczecin – przystanek na całe życie. (Część 2. Wspomnienia z lat 1958–1975)*, Szczecin 2012.
- Od Poczdamu do polsko-niemieckiego traktatu o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy. Sąsiedztwo Polaków i Niemców w latach 1945–1991. Debata I, Szczecin 8 września 2010 r.*, na: <http://bip.um.szczecin.pl/UMSzczecinBIP/files/DD490E5481EA4FB2A0782DDB068E07E2/Debaty%20Transgraniczne.pdf> (dostęp 2.04.2013).
- Szczepeńska A., *Instytut Zachodniopomorski w Szczecinie 1991–1974*, w: *Monumenta manent. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Tadeuszowi Białeckiemu w 70. rocznicę urodzin*, red. A. Makowski, E. Włodarczyk, Szczecin 2003, s. 285–294.
- Ślepowroński T., *Nauka i gospodarka Pomorza Zachodniego a północne okęgi Niemieckiej Republiki Demokratycznej (1949–1989) – zarys problematyki*, w: *Od Polski Ludowej do III RP w Unii Europejskiej. Pomorze Zachodnie 1945–2005. Materiały z sesji naukowej, 29 kwietnia 2005 r.*, red. K. Kozłowski, A. Wątor, E. Włodarczyk, Szczecin 2006, s. 179–213.
- Ślepowroński T., *Polska i wschodniemiecka historiografia Pomorza Zachodniego (1945–1970). Instytucje – koncepcje – badania*, Szczecin 2008.

TADEUSZ BIAŁECKI AND THE INVESTIGATIONS OF THE WEST-POMERANIAN INSTITUTE CONCERNING THE GERMAN DEMOCRATIC REPUBLIC

SUMMARY

Tadeusz Białecki was employed in the West-Pomeranian Institute when that institution had already established cooperation with scientific institutions of the German Democratic Republic (GDR). When he became Director of the Institute those contacts strengthened and turned into an important element of scientific works undertaken by the Szczecin academic community. The cooperation consisted in undertaking common research topics in the sphere of history, sociology, economics, culture. The height of that cooperation was in the 1970s, and resulted in many publications and numerous articles published in the Institute's 'West-Pomeranian Journal (*Przegląd Zachodniopomorski*). The topics undertaken

were interdisciplinary in character, contributing to the pioneer research track at a nationwide scale. However, the proportion between the informative value and the propagandist element of those publications and their overall value still need analysing. The texts on the GDR read today are visibly full of political factors and in accord with the political correctness of the time, which distorted the presented image so much that those texts are just testimony to the times they were written, and at present they should be interpreted accordingly. On the other hand, it should be remembered that they constituted a basis for cooperation thanks to which it was possible to get access to the GDR's archives, and in many cases without it writing about the history of Western Pomerania would hardly have been possible for Polish authors.